

ความหลากหลายของกล้วยไม้ป่า กรณีศึกษา พื้นที่รอบอาคารสำนักงาน
และสวนกล้วยไม้ของสวนพฤกษศาสตร์ทุ่งค่าย จังหวัดตรัง
Wild Orchids Diversity in Area of Office Building and
Orchid Garden of Thung Khai Botanical Garden, Trang Province

วรรณวิภา ไชยชาญ* และ จุฬาวรรณ หนูพันธ์**
Wanvipa Chaichan* and Julawan Noophan**

บทคัดย่อ

การสำรวจความหลากหลายของกล้วยไม้ป่าในพื้นที่สวนพฤกษศาสตร์ทุ่งค่าย จังหวัดตรัง ทำการสำรวจในพื้นที่รอบอาคารสำนักงานและสวนกล้วยไม้ของสวนพฤกษศาสตร์ทุ่งค่าย จังหวัดตรัง รวมเนื้อที่สำรวจประมาณ 8 ไร่ สำรวจตั้งแต่เดือนมีนาคม 2557 ถึงเดือนกุมภาพันธ์ 2558 สำรวจเดือนละ 2 ครั้ง ผู้วิจัยศึกษากล้วยไม้ป่าที่อยู่ในระดับพื้นดินจนถึงที่ระดับความสูงจากพื้นดิน 4 เมตร โดยทำการศึกษานิต ปริมาณ และช่วงเวลาการออกดอกของกล้วยไม้ป่า ผลการศึกษาพบกล้วยไม้ป่า จำนวน 49 ชนิด จัดจำแนกอยู่ใน 27 สกุล เป็นกล้วยไม้สกุลหวาย (*Dendrobium*) มากที่สุด จำนวน 10 ชนิด โดยพบหวายตะมอย (*Dendrobium crumenatum* Sw.) เป็นกล้วยไม้ชนิดเด่นในพื้นที่ทำการสำรวจ ผลการสำรวจในครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ด้านการจัดการทรัพยากรกล้วยไม้ป่า และนำข้อมูลที่ได้เป็นข้อมูลเบื้องต้นให้แก่สวนพฤกษศาสตร์ทุ่งค่าย จังหวัดตรัง ในการอนุรักษ์กล้วยไม้ป่า และการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืนต่อไป

คำสำคัญ : กล้วยไม้ป่า, สวนพฤกษศาสตร์ทุ่งค่าย, ความหลากหลาย

* อาจารย์ประจำหลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีการประมง มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย วิทยาเขตตรัง
Corresponding author e-mail: wanvipa.kk@gmail.com

** นักศึกษาระดับปริญญาตรี หลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการสิ่งแวดล้อมท้องถิ่น คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีการประมง มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย วิทยาเขตตรัง

Abstract

Survey on wild orchids diversity in area of Thung Khai Botanical Garden, Trang province was conducted at area around office building and orchid garden of Thung Khai Botanical Garden, Trang Province which total explore area about 8 Rai. This survey was carried out during March 2014 to February 2015. The survey on wild orchids was explored two times per month. Researcher was interested on wild orchids that resided at ground level until 4 meters above ground level. The collected data of wild orchids consisted of species, quantity and flowering period. The results revealed that 49 species from 28 genera of wild orchids were found. They were 10 species in genus *Dendrobium*. *Dendrobium crumenatum* Sw. which is the highest explored in this area. The preliminary survey results will be used for the management and conservation of wild orchids and sustainable utilization of Thung Khai Botanical Garden, Trang province.

Keywords : Wild orchids, Thung Khai Botanical Garden, Diversity

1. บทนำ

ประเทศไทยตั้งอยู่ในบริเวณตอนกลางของภาคพื้นเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ จัดเป็นศูนย์กลางการกระจายพันธุ์พืชในภูมิภาคนี้ ด้วยความเหมาะสมและความได้เปรียบทางภูมิศาสตร์ จึงทำให้ประเทศไทยมีสภาพป่าที่หลากหลายมีพรรณไม้ในธรรมชาติที่กระจายอยู่อย่างอุดมสมบูรณ์ โดยเฉพาะกล้วยไม้ป่านานาชนิด (อนุพันธ์ กงบังเกิด และคนอื่นๆ, 2550) นอกจากนี้ประเทศไทยยังเป็นบริเวณที่ได้รับอิทธิพลมาจากเขตพฤษภูมิศาสตร์สามเขตสำคัญ คือ เขตพฤษภูมิศาสตร์อินเดีย-พม่า เขตพฤษภูมิศาสตร์อินโด-จีน และเขตพฤษภูมิศาสตร์มาเลเซีย ด้วยเหตุนี้ ประเทศไทยจึงเป็นแหล่งรวบรวมความหลากหลายของกล้วยไม้ทั้งสามเขตไว้ด้วยกัน โดยปัจจุบันพบกล้วยไม้ทั้งสิ้น 168 สกุล จำแนกเป็นชนิดได้มากกว่า 1,176 ชนิด จากที่พบทั่วโลก มากกว่า 796 สกุล มากกว่า 19,000 ชนิด (สลิล สิริสัจธรรม, 2550)

พืชสกุลกล้วยไม้ป่ามีความหลากหลายทางชีวภาพและลักษณะเฉพาะตัวด้านสัณฐานวิทยา และสรีรวิทยา เนื่องจากกล้วยไม้ป่ามีลักษณะและขนาดดอกที่แตกต่างกัน อีกทั้งสีกลิ่นที่สวยงาม ประกอบกับกลิ่นหอมเฉพาะของแต่ละชนิด จึงส่งผลให้กล้วยไม้ป่าเป็นพืชที่มี มูลค่าสูงทางด้านเศรษฐกิจ เป็นที่ต้องการของตลาดทั้งในประเทศและต่างประเทศ จึงทำให้ประชาชนลักลอบนำกล้วยไม้ป่าออกจากป่า เพื่อจำหน่ายหรือทำการค้าที่ผิดกฎหมาย ทั้งในระดับท้องถิ่นและภายในประเทศ หรือลักลอบส่งออกต่างประเทศ ถือได้ว่าเป็นการลดจำนวนประชากรของกล้วยไม้ป่าในธรรมชาติโดยตรง ซึ่งปัจจุบันการค้ากล้วยไม้ป่ายังมีอยู่อย่างต่อเนื่อง อีกทั้งยังพบว่ามีปริมาณเพิ่มมากขึ้น ประกอบกับเกิดการเปลี่ยนแปลงด้านสภาพภูมิอากาศและการรุกรานของมนุษย์ ทำให้กล้วยไม้ป่าบางชนิดเกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านพันธุกรรม กล้วยไม้ป่าบางชนิดมีปริมาณลดลง และ

บางชนิดมีแนวโน้มใกล้จะสูญพันธุ์ จึงไม่สามารถระบุชนิดและจำนวนกล้วยไม้ป่าได้แน่ชัด (สลิล สิริสัจธรรม, 2549) จากความสำคัญดังกล่าว ส่งผลให้มีการวิจัยเกี่ยวกับกล้วยไม้ป่าในพื้นที่ต่างๆ ของประเทศไทยเป็นจำนวนมาก เช่น การศึกษาความหลากหลายของกล้วยไม้ป่า กรณีศึกษาเส้นทางศึกษาธรรมชาติ ช่องปลัดต่าง-ช่องคอโค เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยทับทัน-ห้วยสำราญ จังหวัดสุรินทร์ ระหว่างเดือนกรกฎาคม 2549 ถึงมิถุนายน 2550 ผลการสำรวจพบกล้วยไม้ป่า 31 ชนิด ใน 21 สกุล 4 วงศ์ย่อย ข้อมูลที่ได้จะเป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับการศึกษาความหลากหลายทางชีวภาพ และนิเวศวิทยาของกล้วยไม้ป่าในบริเวณเส้นทางศึกษาธรรมชาติเส้นทางอื่นๆ ต่อไป (วิบูลย์ คำสัมฤทธิ์, 2550) การศึกษาอนุกรมวิธานของ กล้วยไม้สกุลเอื้องคำ ในอุทยานแห่งชาติทุ่งแสลงหลวง สำรวจตั้งแต่เดือนมกราคมถึงธันวาคม พ.ศ. 2550 โดยการสำรวจและเก็บตัวอย่างในภาคสนาม 6 เส้นทาง พบกล้วยไม้ 16 ชนิด สร้างรูปวิธาน จำแนกชนิดโดยใช้ลักษณะดอก ใบ ลำต้น ช่วงเวลาการออกดอก และความชุกชุมของกล้วยไม้แต่ละชนิด (อ้อพร เผือกคล้าย และฉัตรชัย เงินแสงสรวย, 2552) การศึกษาความหลากหลายของชนิดกล้วยไม้ป่าเมืองน่าน ในเขตอุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า อุทยานและพื้นที่ป่าชุมชนของจังหวัดน่าน โดยการบันทึกภาพ บันทึกลักษณะทางสัณฐานวิทยาและข้อมูลของชนิดพันธุ์กล้วยไม้ รวมทั้งระบบนิเวศที่พบกล้วยไม้ เริ่มการสำรวจ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2542 ถึง พ.ศ. 2550 รวมระยะเวลาการสำรวจทั้งสิ้น 9 ปี ที่ระดับความสูง 600-2,000 เมตร พบกล้วยไม้ทั้งหมด 68 สกุล 204 ชนิด (ประสุข โฆษิติตกุล, 2553)

สวนพฤกษศาสตร์ทุ่งค่าย จังหวัดตรัง มีพื้นที่ 2,600 ไร่ พื้นที่ป่าส่วนใหญ่เป็นป่าดิบชื้น ป่าพรุและป่าพื้นที่สภาพตามธรรมชาติ ซึ่งมีความหลากหลายทางชีวภาพด้านพรรณพืชและสัตว์ป่า มีการรวบรวมสวนพรรณไม้จำนวน 65 สวนพรรณไม้ นอกจากนี้พื้นที่ป่าจะมีความหลากหลายทางชีวภาพแล้ว ยังเป็นพื้นที่ป่าที่อุดมสมบูรณ์ ดังนั้นจากการสำรวจพื้นที่สวนพฤกษศาสตร์ทุ่งค่าย จังหวัดตรัง พบกล้วยไม้ป่าหลายชนิด ซึ่งมีความหลากหลายทางสัณฐานวิทยาและสรีรวิทยา มีรายงานว่ากล้วยไม้ป่าบางชนิดสูญพันธุ์ไปแล้ว ได้แก่ กล้วยไม้สกุลรองเท้านารี (*Paphiopedilum*) เอื้องปากนกแก้ว (*Dendrobium cruentum* Rchb.f.) เขากวางอ่อน *Phalaenopsis cornucervi* (Breda) Blume & Rchb.f. และตากาฉ้อ (*Phalaenopsis deliciosum* Rchb.f.) เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีกล้วยไม้ป่าที่กำลังใกล้จะสูญพันธุ์หลายชนิด เช่น รูหินิ (*Thecostele alata* (Roxb.) Par. & Rchb.f.) เอื้องเต่าทอง (*Eria ornata* (Blume) Inndl.) และช้างดำ (*Pomatocalpa spicata* Breda) เป็นต้น แต่เนื่องจากสวนพฤกษศาสตร์ทุ่งค่าย จังหวัดตรัง ยังไม่มีข้อมูลเกี่ยวกับชนิดและปริมาณของกล้วยไม้ป่า ทำให้ยากแก่การอนุรักษ์และการจัดการทรัพยากรกล้วยไม้ป่า (สำนักวิจัยการอนุรักษ์ป่าไม้และพันธุ์พืช, 2556)

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาชนิดและปริมาณของกล้วยไม้ป่ารอบอาคารสำนักงาน และสวนกล้วยไม้ของสวนพฤกษศาสตร์ทุ่งค่าย จังหวัดตรัง โดยทำการศึกษาข้อมูลด้าน ชนิด ปริมาณ และช่วงเวลาการออกดอกของกล้วยไม้ป่า เพื่อเป็นข้อมูลเบื้องต้นในการใช้ประโยชน์ ด้านการจัดการทรัพยากรกล้วยไม้ป่าและการอนุรักษ์กล้วยไม้ป่าที่ใกล้จะสูญพันธุ์ หรือกล้วยไม้ป่าหายากที่มีจำนวนน้อยลงจากทรัพยากรกล้วยไม้ป่าในพื้นที่และกล้วยไม้ป่าต่างถิ่นที่นำเข้าไปในพื้นที่สวนพฤกษศาสตร์ทุ่งค่าย จังหวัดตรัง เพื่อให้กล้วยไม้ป่าสามารถคงอยู่ในธรรมชาติสืบต่อไป

2. วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้ทำการสำรวจและเก็บข้อมูลของกล้วยไม้ป่า ได้แก่ ชนิด ปริมาณ และช่วงเวลาการออกดอกของกล้วยไม้ป่า พร้อมบันทึกภาพ โดยทำการสำรวจในพื้นที่รอบอาคารสำนักงานและสวนกล้วยไม้ของสวนพฤกษศาสตร์ทุ่งค่าย จังหวัดตรัง ผู้วิจัยทำการศึกษากล้วยไม้ป่าที่อยู่ในระดับพื้นดินจนถึงที่ระดับความสูงจากพื้นดิน 4 เมตร โดยเริ่มดำเนินการสำรวจตั้งแต่เดือนมีนาคม 2557 ถึงเดือนกุมภาพันธ์ 2558 รวมระยะเวลา 12 เดือน ลงสำรวจพื้นที่เดือนละ 2 ครั้ง รวมเนื้อที่ การสำรวจประมาณ 8 ไร่ วิธีการดำเนินการวิจัย ดังต่อไปนี้

2.1 การระบุพิกัดและขอบเขตแปลงที่ทำการศึกษา

การระบุพิกัดและขอบเขตแปลงเพื่อทำการสำรวจกล้วยไม้ป่า บริเวณรอบอาคารสำนักงานและสวนกล้วยไม้ของสวนพฤกษศาสตร์ทุ่งค่าย จังหวัดตรัง มีวิธีการ ดังนี้

2.1.1 ลงพื้นที่สำรวจบริเวณรอบอาคารสำนักงาน และสวนกล้วยไม้ของสวนพฤกษศาสตร์ทุ่งค่าย จังหวัดตรัง พร้อมกับผู้เชี่ยวชาญด้านกล้วยไม้ป่าของสวนพฤกษศาสตร์ทุ่งค่าย จังหวัดตรัง เพื่อกำหนดขอบเขตแปลงที่จะศึกษา

2.1.2 ทำการระบุพิกัดแปลง โดยใช้เครื่องกำหนดพิกัดและระดับความสูง (GPS) ยี่ห้อ GARMIN รุ่น 60 CSx โดยทางทีมวิจัยนี้ได้ทำการสำรวจบริเวณรอบอาคารสำนักงาน และสวนกล้วยไม้ สวนพฤกษศาสตร์ทุ่งค่าย จังหวัดตรัง

2.2 การสำรวจชนิด ปริมาณและช่วงเวลาการออกดอกของกล้วยไม้ป่า

ผู้วิจัยลงพื้นที่เพื่อสำรวจและเก็บข้อมูล ชนิด ปริมาณ และช่วงเวลาการออกดอกของกล้วยไม้ป่า พร้อมบันทึกภาพกล้วยไม้ป่าที่กำลังออกดอก เพื่อนำข้อมูลจากการบันทึกภาพที่ได้ประกอบกับข้อมูลกล้วยไม้ป่าจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านกล้วยไม้ป่าในพื้นที่สวนพฤกษศาสตร์ทุ่งค่าย จังหวัดตรัง มาจำแนกชนิดโดยจำแนกตามหลักอนุกรมวิธานและช่วงเวลาการออกดอก โดยอ้างอิงข้อมูลหนังสือที่เกี่ยวข้อง ดังนี้ กล้วยไม้ป่าเมืองไทย (สลิล สิทธิสังธรรม, 2549) กล้วยไม้เมืองไทย (อบฉันท ไทยทอง, 2547) คู่มือกล้วยไม้ เล่ม 2 (สลิล สิทธิสังธรรม, 2550) ชื่อพรรณไม้แห่งประเทศไทย (เต็ม สมิตินันท์, 2544) ชื่อพรรณไม้แห่งประเทศไทย (เต็ม สมิตินันท์, 2557) พืชอนุรักษ์ในบัญชีไซเตส (CITES):กล้วยไม้ชายฝั่งทะเลตอนบนของประเทศไทย (กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช, 2553) Orchids of Thailand (Obchant, 1999) และ A Field Guide to the WILD ORCHIDS Of Thailand (Nantiya, 1997)

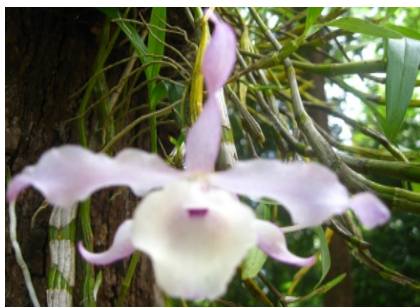
3. ผลการวิจัย

จากการสำรวจความหลากหลายของกล้วยไม้ป่าบริเวณรอบอาคารสำนักงานและสวนกล้วยไม้ของสวนพฤกษศาสตร์ทุ่งค่าย จังหวัดตรัง รวมเนื้อที่การสำรวจประมาณ 8 ไร่ พบกล้วยไม้ป่า 27 สกุล 49 ชนิด แสดงดังตารางที่ 1 โดยพบสกุลหวาย (*Dendrobium*) มากที่สุด จำนวน 10 ชนิด ได้แก่ เอื้องแปรสภาพ (*Dendrobium secundum* (Blume) Lindl.) (ภาพที่ 1) เอื้องไม้ตั้ง (*Dendrobium tortile* Lindl.) (ภาพที่ 2) เอื้องใบไผ่ (*Dendrobium salaccense* (Blume) Lindl.) (ภาพที่ 3) หวายตะมอย (*Dendrobium crumenatum* Sw.) (ภาพที่ 4) เอื้องสายน้ำผึ้ง (*Dendrobium polyanthum* Wall. ex Lindl.) (ภาพที่ 5) เอื้องผึ้ง (*Dendrobium lindleyi* Steud.) (ภาพที่ 6) เอื้องดอกมะเขือ

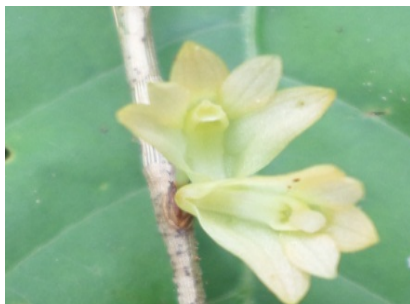
(*Dendrobium hercoglossum* Rchb. f.) (ภาพที่ 7) ก้างปลา (*Dendrobium indivisum* var *pallidum* Seidenf.) (ภาพที่ 8) หวายตะมอยน้อย (*Dendrobium hendersonii* Hawkes & Heller) (ภาพที่ 9) และเอื้องแบนปากตัด (*Dendrobium ypsilon* Seidenf.) (ภาพที่ 10) กล้วยไม้สกุลหวายที่พบจำนวน 10 ชนิดที่พบบริเวณรอบอาคารสำนักงานและสวนกล้วยไม้ของสวนพฤกษศาสตร์ทุ่งค่าย จังหวัดตรัง เป็นกล้วยไม้อิงอาศัย ผลการศึกษา พบว่า หวายตะมอย (*Dendrobium crumenatum* Sw.) มีจำนวนมากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของสุวรรณี พรหมศิริ (2559) ทำการศึกษาความหลากหลายของกล้วยไม้ป่าสกุลหวาย (*Dendrobium*) ในพื้นที่ภาคใต้ พบว่ากล้วยไม้ป่าสกุลหวายในพื้นที่ภาคใต้มีความหลากหลายสูงทั้งทางด้านชนิดและระบบนิเวศ ซึ่งหวายตะมอย (*Dendrobium crumenatum* Sw.) มีการปลูกเลี้ยงทั่วไปและในธรรมชาติมีค่อนข้างมาก นอกจากนี้ ข้อมูลของสลิ สิริสัจธรรม (2549) รายงานว่า กล้วยไม้ป่าสกุลหวายมีการกระจายพันธุ์ในเขตอบอุ่น และเขตร้อนของทวีปออสเตรเลีย หมู่เกาะในมหาสมุทรแปซิฟิก จนถึงทวีปออสเตรเลีย พบมากกว่า 900 ชนิด ส่วนในประเทศไทย นับเป็นสกุลที่มีจำนวนชนิดที่มากที่สุด โดยพบมากถึง 153 ชนิด ตามป่าผลัดใบ และป่าไม่ผลัดใบทุกภูมิภาค

ภาพที่ 1 เอื้องแปรงสีฟัน (*Dendrobium secundum* (Blume) Lindl.)

ภาพที่ 2 เอื้องไม้ตั้ง (*Dendrobium tortile* Lindl.)

ภาพที่ 3 เอื้องใบไผ่ (*Dendrobium salaccense* (Blume) Lindl.)

ภาพที่ 4 หวายตะมอย (*Dendrobium crumenatum* Sw.)

ภาพที่ 5 เอื้องสายน้ำผึ้ง (*Dendrobium polyanthum* Wall. ex Lindl.)

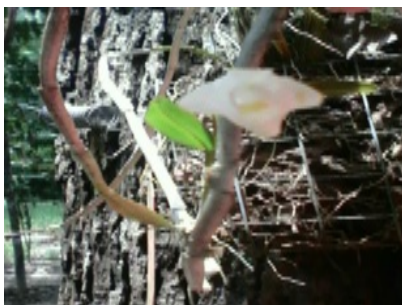
ภาพที่ 6 เอื้องผึ้ง (*Dendrobium lindleyi* Steud.)

ภาพที่ 7 เอื้องดอกมะเขือ (*Dendrobium hercoglossum* Rchb. f.)

ภาพที่ 8 ก้างปลา (*Dendrobium indivisum* var pallidum eidenf.)

ภาพที่ 9 หวายตะมอยน้อย (*Dendrobium hendersonii* Hawkes & Heller)

ภาพที่ 10 เอื้องแบนปากตัด (*Dendrobium ypsilon* Seidenf.)

ตารางที่ 1 ชนิด ปริมาณ และช่วงเวลาการออกดอกของกล้วยไม้ป่าบริเวณรอบอาคารสำนักงาน และสวนกล้วยไม้ของสวนพฤกษศาสตร์ทุ่งค่าย จังหวัดตรัง

ลำดับ	สกุล	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อไทย	ปริมาณ (ต้น)	ช่วงเวลาการออกดอก
1	<i>Aerides</i>	<i>Aerides odorta</i> Lour.	เอื้องกุหลาบ เดือยไก่	37	พ.ค.-มิ.ย.
2	<i>Agrostophyllum</i>	<i>Agrostophyllum planicaule</i> (Wall. ex Lindl.) Rchb. f.	เอื้องปีกไก่ ใหญ่	50	มิ.ย.
3	<i>Appendicula</i>	<i>Appendicula</i> sp.	สกุลแมงเงา	20	-
4	<i>Arachnis</i>	<i>Arachnis flos - aeris</i> (L.) Rchb.f.	เอื้อง แมลงปอ	20	มี.ค.-พ.ค.
		<i>Arachnis flos</i> sp.	สกุลเอื้อง แมลงปอ	35	มี.ค.-พ.ค.
5	<i>Arundina</i>	<i>Arundina graminifolia</i> (D.Don) Hochr. subsp. <i>graminifolia</i>	ยี่โถปิ้ง	15	ก.ย.-มี.ค.
6	<i>Bulbophyllum</i>	<i>Bulbophyllum</i> sp.	สกุลสิงโต	30	-
		<i>Bulbophyllum macranthum</i> Lindl.	สิงโตกำมปู ใหญ่	20	มี.ค.-พ.ค.
		<i>Bulbophyllum ovatum</i> Seidenf.	สิงโตพู่ทอง	5	มี.ค.-พ.ค.
7	<i>Calanthe</i>	<i>Calanthe rubens</i> Ridl.	เอื้องน้ำเต้า	1	ม.ค.-ก.พ.
8	<i>Cleisostoma</i>	<i>Cleisostoma fuerstenbergianum</i> Sehltr.	เอื้อง ก้างปลา	7	ก.ค.-ส.ค.
		<i>Cleisostoma rostratum</i> (Lindl.) Garay	เอื้องพวง สร้อย	5	ม.ค.-ก.พ.
		<i>Cleisostoma</i> sp.	สกุลเอื้อง พวงสร้อย	5	ก.ค.
9	<i>Coelogyne</i>	<i>Coelogyne lactea</i> Rchb.f.	เอื้องหิน	3	พ.ย.-ม.ค.
10	<i>Cymbidium</i>	<i>Cymbidium aloifolium</i> (L.) Sw.	กะเรกะร่อน	20	มี.ค.-เม.ย.
		<i>Cymbidium findlaysonianum</i> Lindl.	กะเรกะร่อน ปากเปิด	75	มี.ค.-มิ.ย.
		<i>Cymbidium bicolor</i> Lindl.	กะเรกะร่อน สองสี	15	เม.ย.-มิ.ย.

หมายเหตุ: - : non identified หมายถึง ไม่สามารถระบุได้

ตารางที่ 1 ชนิด ปริมาณ และช่วงเวลาการออกดอกของกล้วยไม้ป่าบริเวณรอบอาคารสำนักงาน และสวนกล้วยไม้ของสวนพฤกษศาสตร์ทุ่งค่าย จังหวัดตรัง (ต่อ)

ลำดับ	สกุล	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อไทย	ปริมาณ (ต้น)	ช่วงเวลาการออกดอก
11	<i>Dendrobium</i>	<i>Dendrobium lindlryi</i> Steud.	เอื้องผึ้ง	45	มี.ค.-เม.ย.
		<i>Dendrobium salaccense</i> (Blume) Lindl.	เอื้องใบไผ่	7	มี.ค.-เม.ย.
		<i>Dendrobium ypsilon</i> Seidenf.	เอื้องแบนปากตัด	3	ต.ค.-ก.พ.
		<i>Dendrobium hercoglossum</i> Rchb. f.	เอื้องดอกมะเขือ	12	เม.ย.-พ.ค.
		<i>Dendrobium tortile</i> Lindl.	เอื้องไม้ตั้ง	9	ก.พ.-เม.ย.
		<i>Dendrobium crumenatum</i> Sw.	หวายตะมอย	90	มี.ค.-พ.ค.
		<i>Dendrobium polyanthum</i> Wall.ex Lindl.	เอื้องสายน้ำผึ้ง	5	มี.ค.-เม.ย.
		<i>Dendrobium indivisum</i> var <i>pallidum</i> Seidenf.	ก้างปลา	20	ส.ค.-ก.ย.
		<i>Dendrobium hendersonii</i> Hawkes & Heller	หวายตะมอยน้อย	7	เม.ย.-มิ.ย.
		<i>Dendrobium secundum</i> (Blume) Lindl.	เอื้องแปรงสีฟัน	35	ก.พ.-เม.ย.
		<i>Eria lasiopetala</i> (Willd.) Ormerod	เอื้องบายศรี	50	พ.ย.-ม.ค.
		<i>Eria ornata</i> (Blume) Lindl.	เต่าทอง	10	ก.ค.-ส.ค.
		<i>Eria amica</i> Rchb.f.	เอื้องผีพราย	5	ก.พ.-เม.ย.
		<i>Flickingeria albopurpurea</i> Seidenf.	เอื้องขาไก่	70	ก.พ.
13	<i>Flickingeria</i>	<i>Flickingeria fimbriata</i> (Blume) AD. Hawkes	กูดหิน	37	มี.ค.
		<i>Flickingeria pardalina</i> (Rchb.) Seidenf.	เอื้องขาไก่ดอกเหลือง	25	ก.พ.
		<i>Grammatophyllum speciosum</i> Blume	ว่านเพชรหึง	13	ก.ค.-ต.ค.
15	<i>Micropera</i>	<i>Micropera pallida</i> (Roxb.) Lindl.	เอื้องแมลงปอทอง	57	พ.ค.

ตารางที่ 1 ชนิด ปริมาณ และช่วงเวลาการออกดอกของกล้วยไม้ป่าบริเวณรอบอาคารสำนักงาน และสวนกล้วยไม้ของสวนพฤกษศาสตร์ทุ่งค่าย จังหวัดตรัง (ต่อ)

ลำดับ	สกุล	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อไทย	ปริมาณ (ต้น)	ช่วงเวลาการออกดอก
16	<i>Phalaenopsis</i>	<i>Phalaenopsis pulcherrima</i> (Lindl.) J. J.Sm.	ม้าวี้ง	35	ต.ค.-พ.ย.
17	<i>Pholidota</i>	<i>Pholidota imbricata</i> Lindl.	เอื้องกาบดอก	42	ก.ย.-พ.ย.
18	<i>Pomatocalpa</i>	<i>Pomatocalpa spicatum</i> Breda, Kuhl & Hasselt	ช้างดำ	3	ส.ค.-ต.ค.
19	<i>Rhynchostylis</i>	<i>Rhynchostylis retusa</i> (L.) Blume	เอื้องไอยเรศ	57	พ.ค.-มิ.ย.
20	<i>Robiquetia</i>	<i>Robiquetia spathulata</i> (Blume) J. J. Sm.	เอื้องระย้า	15	พ.ค.-มิ.ย.
21	<i>Smitinandia</i>	<i>Smitinandia helferi</i> (Hook. f.) Garay	-	3	พ.ค.-มิ.ย.
22	<i>Staurochilus</i>	<i>Staurochilus dawsonianus</i> (Rchb.f.) Schltr.	เสื่อแผ้ว	12	เม.ย.-พ.ค.
		<i>Staurochilus fasciatus</i> (Rchb.f.) Ridl.	เอื้องเสื่อโคร่ง	15	มี.ค.-พ.ค.
23	<i>Thecostele</i>	<i>Thecostele alata</i> (Roxb.) C.S.P.Parish & Rchb.f.	รูหินี	10	เม.ย.-ก.ค.
24	<i>Thrixspermum</i>	<i>Thrixspermum leucarachne</i> Ridl.	เอื้องแมงไหม	13	-
25	<i>Trichoglottis</i>	<i>Trichoglottis cirrhifera</i> Teijsm. & Binn.	เอื้องสายสุคนธ์	3	ต.ค.-พ.ย.
26	<i>Trichotosia</i>	<i>Trichotosia pulvinata</i> (Lindl.) Kraenzl.	ตรีย่าปวย	7	-
27	<i>Vanilla</i>	<i>Vanilla griffiphii</i> Rchb.f.	พลูนา	12	มี.ค.-เม.ย.

หมายเหตุ: - : non identified หมายถึง ไม่สามารถระบุได้

4. สรุป

การสำรวจความหลากหลายของกล้วยไม้ป่ารอบอาคารสำนักงานและสวนกล้วยไม้ของสวนพฤกษศาสตร์ทุ่งค่าย จังหวัดตรัง รวมเนื้อที่สำรวจประมาณ 8 ไร่ รวมการสำรวจทั้งสิ้น 24 ครั้ง ผู้วิจัยศึกษากล้วยไม้ป่าที่อยู่ในระดับพื้นดินจนถึงที่ระดับความสูงจากพื้นดิน 4 เมตร ผลการศึกษาพบกล้วยไม้ป่าจำนวน 49 ชนิด จัดจำแนกอยู่ใน 27 สกุล เป็นกล้วยไม้สกุลหวาย (*Dendrobium*)

มากที่สุด จำนวน 10 ชนิด และเมื่อพิจารณาถึงจำนวนของกล้วยไม้ป่าในบริเวณที่ทำการศึกษ พบ หวายตะมอย (*Dendrobium crumenatum* Sw.) จำนวนมากที่สุด ดังนั้น หวายตะมอยจึงเป็นกล้วยไม้ป่าชนิดเด่นในพื้นที่ทำการสำรวจ ผลการสำรวจในครั้งนี้จะเห็นได้ว่าบริเวณพื้นที่ทำการศึกษ มีความหลากหลายของกล้วยไม้ป่า ซึ่งเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการจัดการทรัพยากรกล้วยไม้ป่าและนำข้อมูลที่ได้เป็นข้อมูลเบื้องต้นให้แก่สวนพฤกษศาสตร์ทุ่งค่าย จังหวัดตรัง โดยการนำไปใช้ประโยชน์ เช่น ในเชิงนโยบาย ได้แก่ การสร้างความตระหนักในการอนุรักษ์ทรัพยากร ตลอดจนการจัดการอบรมบุคลากรด้านการอนุรักษ์พรรณพืช การจัดทำหลักสูตรการอนุรักษ์พรรณพืช และการจัดตั้งกลุ่มอนุรักษ์พรรณพืชในท้องถิ่น เป็นต้น อันจะนำไปสู่การสร้างแนวทางการอนุรักษ์กล้วยไม้ป่าและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืนต่อไป

5. กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณคณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีการประมง มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย วิทยาเขตตรัง ที่สนับสนุนด้านต่างๆ ในการทำวิจัย และขอขอบคุณสวนพฤกษศาสตร์ทุ่งค่าย จังหวัดตรัง ที่อนุเคราะห์สถานที่และอำนวยความสะดวกตลอดช่วงเวลาที่ดำเนินงานวิจัยในพื้นที่

6. เอกสารอ้างอิง

กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช. (2553). **พืชอนุรักษ์ในบัญชีไซเตส (CITES):**

กล้วยไม้ขายฝั่งทะเลตอนบนของประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: ชุมชมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

เต็ม สมิตินันท์. (2544). **ชื่อพรรณไม้แห่งประเทศไทย.** (พิมพ์ครั้งที่ 2). บริษัท ประชาชน จำกัด.

เต็ม สมิตินันท์. (2557). **ชื่อพรรณไม้แห่งประเทศไทย.** กรุงเทพมหานคร : สำนักงานพุทธศาสนาแห่งชาติ.

ประสุข โฆษวิจิตกุล. (2553). ความหลากหลายของชนิดกล้วยไม้ป่าเมืองน่าน. **Naresuan University Journal**, (กันยายน-ธันวาคม), 18(3), 46-54.

วิบูลย์ คำสัมฤทธิ์. (2550). ความหลากหลายของกล้วยไม้ป่า กรณีศึกษา เส้นทางศึกษาธรรมชาติช่องปลัดต่าง-ช่องคอโค เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยทับทัน-ห้วยสำราญ จังหวัดสุรินทร์. อุบลราชธานี : มปป.

สลิล สิทธิสังธรรม. (2549). **กล้วยไม้ป่าเมืองไทย.** กรุงเทพมหานคร: อัมรินทร์พรินติ้งและพับลิชชิง จำกัด (มหาชน).

สลิล สิทธิสังธรรม. (2550). **คู่มือกล้วยไม้ เล่ม 2.** กรุงเทพมหานคร: สารคดี.

สำนักวิจัยการอนุรักษ์ป่าไม้และพันธุ์พืช. (2556). **ฐานข้อมูลสวนพฤกษศาสตร์ทุ่งค่าย จังหวัดตรัง.** กรุงเทพมหานคร: กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.

- สุวรรณี พรหมศิริ. (2559). การประชุมวิชาการระดับชาติ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา ครั้งที่ 6 “การศึกษาและวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น” วันที่ 15-16 สิงหาคม พ.ศ. 2559 (1155-1174). สงขลา. มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา.
- องค์การสวนพฤกษศาสตร์. (2543). สวนพฤกษศาสตร์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ เล่ม 6 กล้วยไม้ไทย. กรุงเทพมหานคร: โอ.เอส. พรินติ้ง เฮาส์.
- อนุพันธ์ กงบังเกิด และคนอื่นๆ. (2550). การสำรวจกล้วยไม้บริเวณอุทยานแห่งชาติภูเรือ อำเภอภูเรือ จังหวัดเลย. *NU Science Journal*, 4(1), 53-66.
- อบฉันท ไทยทอง. (2547). กล้วยไม้เมืองไทย. (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพมหานคร : บ้านและสวน.
- อ้อพร เพื่อกกล้วย และฉัตรชัย เงินแสงสรวย. (2552, มกราคม-มิถุนายน). อนุกรมวิธานของ กล้วยไม้สกุลเอื้องคำในอุทยานแห่งชาติทุ่งแสลงหลวง. *วารสารการจัดการป่าไม้*, 3(5), 25-35.
- Nantiya Vaddhanaphuti. (1997). *A Field Guide to the Wild Orchids of Thailand*. Bangkok: O.S. Printing House.
- Obchant Thaithong. (1999). *Orchids of Thailand*. Bangkok: Office of Environmental Policy Planning.